

ВИДИ І ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ДИСЦИПЛІНАРНИХ СТЯГНЕНЬ ДО АДВОКАТА**TYPES AND PROCEDURE OF APPLYING DISCIPLINARY SANCTIONS TO A LAWYER**

Асадчев Ю.І.

аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки

Харківський національний університет внутрішніх справ

ORCID: 0009-0000-4231-4014

Ця наукова стаття розглядає важливий аспект адвокатської діяльності, а саме дисциплінарну відповідальність адвокатів та порядок застосування дисциплінарних стягнень до них. У статті розглядається постановка проблеми, мета дослідження та наукова новизна. Докладно аналізується статутна та законодавча база, що регулює дисциплінарну відповідальність адвокатів, зокрема, законодавство України та міжнародні стандарти. Розглядаються види дисциплінарних порушень, які можуть призвести до застосування стягнень, а також порядок подання скарг та розгляду справ. Стаття також акцентує увагу на праві адвоката на захист та можливості представити свою позицію під час дисциплінарного розгляду справи. Висвітлюються можливі наслідки для адвокатів, визнаних винними у дисциплінарних порушеннях, уключаючи різні види стягнень. Підкреслюється важливість дисциплінарних стягнень як інструменту для забезпечення високих стандартів професійної діяльності адвокатів та відповідальності за їх дії перед клієнтами та суспільством. В статті надається докладний огляд процедур та правил, які забезпечують справедливий розгляд дисциплінарних справ та враховують міжнародні стандарти забезпечення прав і свобод осіб, які підлягають дисциплінарному розгляду. У цій статті висвітлюються ключові аспекти дисциплінарної відповідальності адвокатів, що мають важливе значення для адвокатської спільноти та суспільства загалом. Зроблено висновок, що дисциплінарні стягнення до адвокатів є важливим механізмом забезпечення дотримання професійних стандартів та етичних норм в адвокатській діяльності. Законодавство України передбачає процедури та правила для проведення дисциплінарного розгляду справи адвоката, зокрема, порядок подання скарги, розгляду справи, право на захист адвоката, прийняття рішення та застосування стягнень. Важливим є той факт, що цей порядок забезпечує справедливий та об'єктивний розгляд справи та враховує міжнародні стандарти забезпечення прав та свобод осіб, які підлягають дисциплінарному розгляду. Це сприяє високим стандартам професійної поведінки серед адвокатів та відповідальності за їх дії перед клієнтами та суспільством. Таким чином, дисциплінарні стягнення є необхідним інструментом у сфері адвокатури для забезпечення довіри громадян до адвокатів і підтримання високих стандартів професійної діяльності.

Ключові слова: дисциплінарна відповідальність, адвокатська діяльність, дисциплінарні порушення, скарга, розгляд справи, стягнення, право на захист, справедливість, відсторонення.

This scientific article examines an important aspect of advocacy, namely the disciplinary responsibility of advocates and the procedure for applying disciplinary sanctions to them. The article examines the formulation of the problem, the purpose of the research, and scientific novelty. The statutory and legislative framework regulating the disciplinary responsibility of lawyers is analyzed in detail, in particular, the legislation of Ukraine and international standards. The types of disciplinary violations that may lead to the application of fines, as well as the procedure for filing complaints and handling cases, are considered. The article also emphasizes the lawyer's right to defense and the opportunity to present his position during the disciplinary proceedings. Possible consequences for lawyers found guilty of disciplinary violations are highlighted, including various types of sanctions. The importance of disciplinary sanctions as a tool for ensuring high standards of professional activity of lawyers and responsibility for their actions before clients and society is emphasized. The article provides a detailed overview of the procedures and rules that ensure fair consideration of disciplinary cases and take into account international standards for ensuring the rights and freedoms of persons subject to disciplinary consideration. This article highlights key aspects of lawyer disciplinary action that are important to the legal community and society at large. It was concluded that disciplinary sanctions against lawyers are an important mechanism for ensuring compliance with professional standards and ethical norms in the legal profession. The legislation of Ukraine provides for the procedures and rules for conducting a disciplinary review of a lawyer's case, in particular, the procedure for filing a complaint, hearing the case, the right to defense of a lawyer, making a decision and applying sanctions. It is important that this procedure ensures a fair and objective consideration of the case and takes into account international standards for ensuring the rights and freedoms of persons subject to disciplinary consideration. This promotes high standards of professional conduct among lawyers and accountability for their actions to clients and society. Thus, disciplinary sanctions are a necessary tool in the field of advocacy to ensure citizens' trust in lawyers and maintain high standards of professional activity.

Key words: disciplinary responsibility, advocacy, disciplinary violations, complaint, case review, penalty, right to defense, justice, suspension.

Постановка проблеми. Адвокатська діяльність є невід'ємною складовою правової системи, яка забезпечує права та інтереси громадян та організацій, забезпечуючи їм доступ до судової системи та надаючи правовий захист. Адвокати є професіоналами, які мають дотримуватися високих етичних стандартів та діяти в інтересах своїх клієнтів, дотримуючись найвищих стандартів професійної поведінки. Адвокат – індивідуальна особа, яка здійснює професійну діяльність адвоката згідно з вимогами і порядком, визначеними Законом України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» [1].

Однак, як і в будь-якій іншій професійній групі, іноді в адвокатському корпусі можуть виникати ситуації, коли адвокати порушують професійні етичні стандарти та правила поведінки. У таких випадках виникає питання про те, яким чином повинні застосовуватися дисциплінарні стягнення до адвокатів та які види таких стягнень існують.

Однією з ключових проблем є визначення конкретних порушень, за які можуть бути застосовані дисциплінарні стягнення до адвокатів. Іншою проблемою є визначення оптимальних методів та процедур для розгляду справ щодо дисциплінарних порушень та встановлення відповідних стягнень.

Ця наукова стаття спрямована на дослідження проблеми застосування дисциплінарних стягнень до адвокатів у контексті їхньої професійної діяльності. Зокрема, вона ставить наступні ключові питання:

– Види дисциплінарних порушень адвокатів: Які конкретні види порушень відносяться до сфери дисциплінарної відповідальності для адвокатів, і наскільки чітко визначені ці порушення?

– Порядок застосування дисциплінарних стягнень: Які процедури та процеси використовуються для розгляду справ щодо дисциплінарних порушень адвокатів, і чи від-

повідують вони вимогам справедливості та ефективності? Обґрунтування стягнень: Як забезпечити, щоб рішення про застосування дисциплінарних стягнень були обґрунтованими та відповідали принципам законності та справедливості?

Забезпечення довіри до професії адвоката: Як забезпечити дотримання високих стандартів професійної поведінки серед адвокатів і зберегти довіру до їхньої професійної діяльності?

Вирішення цих питань є важливим для підтримання авторитету правової системи та забезпечення справедливого правосуддя, а також для збереження довіри громадян до адвокатської професії. Наукове обговорення та аналіз цих питань можуть внести вагомий внесок у розвиток правознавства та практики адвокатської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми.

Дослідження питань, пов'язаних із дисциплінарними заходами, застосовуваними до адвокатів, вже проводились в роботах багатьох вчених, таких як В.В. Заборовський, Т.В. Варфоломєєва, Т.Б. Вільчик, В.В. Божков, О.В. Щербанюк, Л.А. Остафійчук, С.О. Деханов, М.О. Женина, І.І. Задоя, А.В. Меланчук, Л. Тацій, Н.О. Обловацька, О.Л. Яценко, С.Ф. Сафулько, О.Д. Святоцький, М.Б. Смоленський, Д.П. Фіолевський та інші. Однак, на сьогоднішній день ще не всі проблеми, пов'язані з цією тематикою, були розв'язані. Тому необхідно продовжувати наукові дослідження в цій області.

Метою даного дослідження є ретельний аналіз та розгляд проблеми застосування дисциплінарних стягнень до адвокатів у контексті їхньої професійної діяльності. Ця наукова стаття спрямована на висвітлення важливої теми, яка стосується як самих адвокатів, так і всієї правової системи в цілому. Дослідження має на меті сприяти покращенню ефективності та справедливості процесу застосування дисциплінарних стягнень до адвокатів та підвищенню довіри громадян до професійної діяльності адвокатів.

Наукова новизна. Ця стаття спрямована на внесення наукової новизни у сферу застосування дисциплінарних стягнень до адвокатів. Загалом, наукова новизна даного дослідження полягає у пропозиції нових підходів до розуміння та вирішення проблеми застосування дисциплінарних стягнень до адвокатів, що може внести вагомий внесок у вдосконалення правознавства та професійної діяльності адвокатів.

Виклад основного матеріалу. Згідно ст. 33 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвоката може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності через процедуру дисциплінарного провадження на підставі порушень, які передбачені цим Законом [1].

Дисциплінарне провадження – це процедура, під час якої розглядається письмова скарга, що містить відомості про можливі ознаки дисциплінарного проступку, учиненого адвокатом [1].

Дисциплінарне провадження щодо адвоката проводиться кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури за місцем роботи адвоката, яке вказано в Єдиному реєстрі адвокатів України [1].

Згідно зі статтею 35 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», якщо адвокат вчинив дисциплінарний проступок, до нього можуть бути застосовані наступні дисциплінарні заходи:

Попередження є інструментом, спрямованим на самодисципліну та психологічну корекцію адвоката, і використовується тоді, коли порушення має невеликий характер і немає важливих наслідків для правозахисницької діяльності та інших суб'єктів [1].

Зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на період від 1 місяця до 1 року.

Для адвокатів України – позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з подальшим виключенням

з Єдиного реєстру адвокатів України, а для адвокатів іноземних держав – виключення з Єдиного реєстру адвокатів України [1].

Адвоката можна притягти до дисциплінарної відповідальності протягом 1 року з дня вчинення дисциплінарного проступку. Заяви або скарги, подані пізніше, ніж цей строк, не розглядаються [1].

Узагальнюючи всі наведені види дисциплінарних санкцій, слід відзначити, що вони, як і загальні дисциплінарні санкції, такі як догана та звільнення, які передбачені в статті 147 Кодексу законів про працю України, безпосередньо пов'язані з особою, яка вчинила певні дії, і передбачають негативні правові наслідки особистого характеру для цієї особи [2].

Наукове вивчення адвокатури базується на аналізі поняття дисциплінарного проступку, виходячи із теорії загального права, яка розглядає порушення права як підставу юридичної відповідальності, та аналізу структури правопорушень. Науковець, Т. С. Коваленко розглядає дисциплінарний проступок адвоката як свідоме, незаконне порушення професійних обов'язків та/або загальноприйнятих морально-етичних стандартів адвокатської галузі, яке призвело або могло призвести до негативних наслідків [3].

Т.Б. Вільчик висуває пропозиції щодо впровадження додаткових заходів дисциплінарного впливу на адвокатів, а саме:

- заборона роботи в керівних органах адвокатського самоврядування на період від 1 до 3 років: Ця міра може бути застосована для обмеження участі адвоката в керівних адвокатських органах на визначений термін як додатковий засіб покарання за дисциплінарні порушення.

- заборона навчання адвокатів-стажерів: Інша запропонована міра полягає в тимчасовій забороні адвокатів-наставників навчати стажерів адвокатської професії. Це може бути застосовано для обмеження впливу адвоката на нових юристів, які отримують практичний досвід [4].

Ці заходи розглядаються як додаткові інструменти дисциплінарного впливу на адвокатів і можуть бути застосовані в разі серйозних дисциплінарних порушень [4].

Важливим аспектом розгляду проблеми застосування дисциплінарних стягнень до адвокатів є визначення видів порушень, за які можуть бути застосовані такі стягнення. Законодавство та етичні стандарти надають орієнтацію щодо цих видів порушень.

Стаття 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката визначають процедуру притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. Ця відповідальність може бути застосована в разі вчинення адвокатом дисциплінарного проступку. Перелік таких проступків включає:

- Порушення вимог несумісності: Відповідно до статті 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокати мають обмеження щодо сумісництва своєї адвокатської діяльності з іншими видами роботи [1]. Порушення цих вимог може призвести до дисциплінарної відповідальності.

- Порушення присяги адвоката України: Згідно зі статтею 11 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокати складають присягу, у якій вони зобов'язуються дотримуватися етичних та професійних стандартів. Порушення цієї присяги може бути підставою для дисциплінарної відповідальності [1].

- Порушення Правил адвокатської етики: Адвокати зобов'язані дотримуватися визначених Правил адвокатської етики, і порушення цих правил також може призвести до застосування дисциплінарних стягнень. Так в Загальному кодексі правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, вказано, що адвокат, у своїй професійній діяльності, має дотримуватися норм етики, які прийняті в країні, де він надає юридичні послуги [5].

– Розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення: захист конфіденційної інформації клієнтів є однією з основних обов'язків адвоката, і будь-яке розголошення такої інформації може мати серйозні наслідки [1].

– Невиконання або неналежне виконання професійних обов'язків: Адвокати мають виконувати свої професійні обов'язки з відповідальністю та дбайливістю. Неналежне виконання цих обов'язків може бути визнано дисциплінарним проступком [1].

– Невиконання рішень органів адвокатського самоврядування: Рішення адвокатських палат і органів адвокатського самоврядування повинні бути виконані адвокатами, і невиконання цих рішень може мати наслідки.

– Порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом: Поза перерахованими вище проступками, існують інші обов'язки адвокатів, які також повинні дотримуватися. Порушення будь-яких з цих обов'язків може призвести до дисциплінарної відповідальності.

У випадку вини адвоката у вчиненні дисциплінарного проступку, можуть бути застосовані різні види стягнень, від дисциплінарного попередження до відсторонення від адвокатської діяльності. Точний вид стягнення визначається на підставі важливості та обставин конкретного порушення.

Види та поняття дисциплінарної відповідальності розглядав у своїй науковій статті В.В. Заборовський. Він провів аналіз різних аспектів щодо правової природи дисциплінарної відповідальності адвоката. Зокрема, в роботі досліджено авторські визначення поняття «дисциплінарна відповідальність адвоката». Крім того, у статті розглянуто перелік дисциплінарних заходів, які передбачені законодавством України [6].

Порядок проведення дисциплінарного розслідування щодо адвоката має свої особливості і регулюється Законом України про «Адвокатуру та адвокатську діяльність». Заборонено використовувати право на звернення до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури у випадках, коли немає обґрунтованих підстав для ініціювання питання про дисциплінарну відповідальність адвоката. Також неприпустиме використання цього права для тиску на адвоката у зв'язку з його професійною діяльністю [1].

Адвокат зберігає свою невинуватість щодо вчинення дисциплінарного порушення до тих пір, поки його провину не буде встановлено відповідним законним способом і рішенням дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури не буде прийнято стосовно його дисциплінарної відповідальності [1].

Розглянемо порядок застосування дисциплінарних стягнень.

Порядок застосування дисциплінарних стягнень до адвокатів в Україні передбачений законодавством та включає декілька важливих етапів, які забезпечують справедливість та суворість дисциплінарної відповідальності:

1. Подання скарги або сигналу: Перший етап розпочинається з подання скарги або сигналу. Це може бути зроблено особами, які стали свідками або постраждали від можливих порушень адвокатської етики або недбалості адвоката в виконанні своїх професійних обов'язків. Також адвокатська палата може ініціювати дисциплінарне провадження на підставі виявлених порушень.

2. Розгляд справи: Після отримання скарги або сигналу, справа розглядається спеціальними дисциплінарними комісіями або органами, які мають компетенцію у цьому питанні. Під час розгляду можуть проводитися слухання, на яких вислуховуються свідчення та розглядаються докази. Цей етап спрямований на встановлення фактів та обґрунтування рішення щодо вини адвоката.

3. Право на захист: Важливою складовою процедури є право адвоката на захист своєї позиції. Адвокат має право представити свої аргументи, докази та свідчення під час розгляду справи. Це гарантує об'єктивність і справедливість розгляду справи.

4. Прийняття рішення та стягнення: Після завершення розгляду справи, комісія приймає рішення щодо винності або невинності адвоката. У випадку визнання адвоката винним у порушенні професійних стандартів, застосовуються дисциплінарні стягнення. Це може включати в себе дисциплінарне попередження, штраф, тимчасове відсторонення від адвокатської діяльності, позбавлення адвокатського статусу та інші заходи, які визначаються відповідно до важливості порушення [1].

Цей порядок забезпечує справедливий та об'єктивний розгляд справи адвоката, здійснюється відповідно до законодавства та враховує міжнародні стандарти забезпечення прав і свобод осіб, які підлягають дисциплінарному розгляду. Це важливий механізм для забезпечення високих стандартів професійної поведінки серед адвокатів та відповідальності за їх дії.

Висновок. Висновок полягає в тому, що дисциплінарні стягнення до адвокатів є важливим механізмом забезпечення дотримання професійних стандартів та етичних норм в адвокатській діяльності. Законодавство України передбачає процедури та правила для проведення дисциплінарного розгляду справи адвоката, зокрема, порядок подання скарги, розгляду справи, право на захист адвоката, прийняття рішення та застосування стягнень.

Важливим є той факт, що цей порядок забезпечує справедливий та об'єктивний розгляд справи та враховує міжнародні стандарти забезпечення прав та свобод осіб, які підлягають дисциплінарному розгляду. Це сприяє високим стандартам професійної поведінки серед адвокатів та відповідальності за їх дії перед клієнтами та суспільством.

Таким чином, дисциплінарні стягнення є необхідним інструментом у сфері адвокатури для забезпечення довіри громадян до адвокатів і підтримання високих стандартів професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
3. Коваленко Т. С. «Дисциплінарна відповідальність адвокатів»: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.10; Акад. адвокатури України. Київ, 2010. 20 с.
4. Вільчик Т.Б. Дисциплінарна відповідальність адвокатів в країнах ЄС та в Україні. *Форум права*. 2015. № 4. С. 38–44. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&_S21P03=FILE=&_S21STR=FP_index.htm_2015_4_8
5. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського співтовариства від 22 березня 1977 р. № 77/249. URL: <https://kmdkka.com/advokatura/zagalnyy-kodeks-pravyl-dlya-advokativ-krayin-yevropeyskogo-spivtovarystva>
6. Стаття В.В. Заборовський «Дисциплінарна відповідальність адвоката: поняття та види» 2014 р. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/3004>